

Amin Maluf

Neočekivana braća

Prevela sa francuskog
Vesna Cakeljć

■ Laguna ■

Naslov originala

Amin Maalouf

NOS FRÈRES INATTENDUS

Copyright © Editions Grasset & Fasquelle, 2020.

Translation copyright © 2021 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Niki i Žan-Kloda Faskela

Za Hind, in memoriam, 1947–2016.

„Romani se rađaju iz nedostataka istorije.“

NOVALIS, *Fragmenti*

SADRŽAJ

Prva sveska: <i>Magle</i>	11
Druga sveska: <i>Svetlosti</i>	63
Treća sveska: <i>Palamari</i>	145
Četvrta sveska: <i>Pomračenja</i>	211

PRVA SVESKA

Magle

*So foul a sky clears not without
a storm.**

ŠEKSPIR, *Kralj Džon*

* Tako tmurno nebo ne vedri se bez oluje. (Prim. prev.)

Utorak, 9. novembar

Moja lampa od dvesta vati zažmirkala je na plafonu poput slabašne crkvene voštanice, i ugasila se.

Stao mi je dah. Upravo sam kineskim mastilom izvlačio završnu liniju jednog crteža, kad mi se ruka ukočila. Zatim se polagano podigla, pravo uvis, kako ne bi zamrljala papir.

Napolju se spremala oluja. U ovo godišnje doba to nije retkost, nadomak Atlantika. Kiše, rafali vetra, munje. A u daljini, potmula grmljavina. Koja, od groma do groma, i dalje gundā.

U početku, nisam bio zabrinut. Nisam bio čak ni iznerviran. Moj dan se u svakom slučaju bližio kraju. Bilo je otprilike pola osam uveče, ili malo više. Crtež je bio dovršen. Još jedan poslednji pogled sutra ujutro, poneka popravka, potpis, i poslao bih ga.

Napipao sam kapicu pera, koje sam zatvorio plašeći se da se vršak ne osuši. Zatim sam, opet pipkajući, gestom koji mi je već prirodan, pružio ruku ka radiju na kraju stola.

Uvek je podešen na istu stanicu, *Atlantic Wave*, koja emituje na dugim talasima iz Kornvola. Njen izbor muzike me

retko razočara, na svakih sat vremena daje pregled vesti koji smatram dosta pouzdanim, budući da pokriva sve što utiče na našu planetu, a ne samo podvige ragbi tima iz Bornmuta.

Upravo to mi je trebalo u ovo predvečerje. Prijateljska muzika da mi pravi društvo u prinudnom mraku. A potom, nakon deset ili dvadeset pet minuta, novosti iz ostalog sveta koje kristalno jasnim i umirujućim glasom čita Barbara Grinvil.

Na radiju pisak. Ni muzike ni Barbare. Samo pisak u dva navrata, koji se pojačavao pa stišavao, poput signala alarma. Ali bez one prodorne strane. Pre je umirujući... Strpljivo sam provrteo ceo LW, zatim MW, zatim FM opseg. Svuda to pištanje, nepromenljivo, kao da su se svi talasi stopili u jedan.

Radio mi je u kvaru? Dohvatio sam baterijsku lampu sa police iznad glave, i otišao u spavaću sobu, gde pored kreveta imam još jedan radio. Stariji, glomazniji. Uključih ga. Isti pisak. Nervozno ispritisakah nekoliko dugmića, ne očekujući bogzna šta. Ne, nije u pitanju kvar. Trebalo je odmah da shvatim. Radio ili radi ili zanemi kada se baterije isprazne. U krajnjem slučaju, ako je pretrpeo kakav udarac može neprekidno da krči. Nikad nema tog moduliranog piska. Svejedno, bio sam skamenjen, nemoguće da dva radija imaju isti kvar istovremeno!

Ali o čemu se onda radi? Šta se dogodilo?

Najednom shvatih. Barem sam pomislio da shvatam. I sruših se na krevet, sa glavom u rukama.

Gospode! Je li moguće da su to uradili?

Hulje! Ludaci!

Mora da sam ponovio deset puta zaredom „Gadovi! Ludaci!“, tiho, glasno. Zatim sam se uspravio. Uzeo sam telefon i držao ga na dlanu još ne znajući koga da zovem. Možda

svoju kumicu Adrijenu, koja živi u Parizu... Nema mreže, očigledno. Telefon je takođe mrtav.

Protteklo je četiri ili pet sati, a i dalje su mi bile iste reči na pameti.

Hulje! Ludaci! Drznuli su se to da urade!

Jer u času dok pišem ovaj dnevnik, imam razloga da verujem da se upravo dogodila tragedija. Ne neka prirodna nepogoda, nego brutalna apokalipsa oblikovana ljudskom rukom. Konačni karambol naše vrste. Koji će okončati nekoliko hiljada godina naše istorije. Koji će spustiti poslednju zavesu na naše uvažene civilizacije. I koji će nas, uzgredno, sve pobiti. Još večeras. Ili možda sutra u praskozorje...

Prestajem da pišem. Čitam ove redove. I odmahujem glavom sa užasom i nevericom. Nikad ne bih ni pomislio da bih mogao ovakvu strahotu da pohranim na papir a da mi ruka ne zadrhti!

To što me donekle održava dok prolazim kroz ovo iskušenje, sem besa, jeste neizvesnost koja opstaje. Da, i dalje se nadam da će naredni sati opovrgnuti moja predosećanja. Ali istina je da su događaji poslednjih nedelja, za one koji su ih pratili, iznedrili strah od najgoreg. Istina je takođe da različiti kvarovi ne slute na dobro. Ne toliko nestanak struje, što je uobičajeno u periodu nepogoda; ni mobilne mreže, koja ovde nikad nije bila stabilna; pa čak ni radio-emisija; nego više od svega istovremenost tih nefunkcionisanja. Prosto-naprosto slučaj? Teško mi je da u to poverujem.

Ako bih želeo da zapisi na ovim stranicama budu tačni, morao bih naći vremena da potanko ispričam događaje na koje sam upravo aludirao. Prihvaćiću se toga kad mi se

glava razbistri... Trenutno nisam u stanju ni da organizujem misli, ni da izgradim neke hipoteze. Mogu samo da kažem šta čujem ili više ne čujem, šta vidim ili više ne vidim, šta osećam, i koja me nejasna sećanja uznemiruju.

Ostadoh duže vreme ispružen na krevetu, u mrklome mraku. Pored uha mi nemi telefon. A na radiju onaj modulirani pisak. Napolju se oluja donekle smirila. Kiša više nije dobovala po crepovima moga krova ni na staklenom zidu koji noć beše preobrazila u zatamnjeno ogledalo.

Najednom me obuze želja da razgovaram sa nekim, odmah. Više od želje, preka potreba. Kao da je samoća počela fizički da mi pritiska grudi. I prvi put u poslednjih dvanaest godina zažalio sam što više ne živim u nekom gradu ili selu kao svi drugi smrtnici.

Jer ja živim na ostrvu. Majušnom ostrvu, najmanjem od njih četiri u arhipelagu zvanom Hironi.

Ostalo stanovništvo živi na Velikom Hironu, gde se nalazi jedino gradsko naselje dostojno tog naziva, Port Atlantik. Najprostranije ostrvo, zvano Fort Hiron, već tri veka je baza francuske mornarice; nikada ga nisam obišao. Hironaska Dolina je prirodni rezervat, morski i ornitološki, u kome borave samo naučnici. Moje pak ostrvo, najskromnije, začudo se zove Antiohija.

Dugo sam verovao da sam njegov jedini vlasnik. Pomalo me je sramota da sada govorim o tome, kad vidim šta se dešava. No ako bi ove stranice mogle biti deo poslednjeg svedočanstva, i ako bi neko jednog dana mogao da ih čita, onda moram ovde da ispričam ponešto o sebi: svoje poreklo, svoj životni put, svoju slobodno odabranu samoću... i zašto sada za komšinicu imam jednu romansijerku po imenu Eva.

*

Rođen sam u Montrealu od majke Amerikanke i oca koji se dičio svojim francuskim poreklom. Za vreme Drugog svetskog rata učestvovao je kao mlad oficir u iskrcavanju u Normandiji. Poput hiljada drugih Kanađana, ali za njega je bilo prepuno značenja. Beše sproveo istraživanje o svojim precima, kako bi otkrio da potiču upravo odavde, sa Hirona, i da behu isplovili iz Port Atlantika pre tri stoleća. Mogućnost da se vrati na „svoju“ zemlju kao oslobodilac bila mu je najlepša nagrada.

Nekoliko meseci nakon iskrcavanja, zatražio je dozvolu za nekoliko slobodnih dana kako bi otišao na arhipelag. Zamišljam ga tamo, brkati gorostas varljivo britanskog držanja, koji dodiruje i njuši sve oko sebe, dok mu suze teku niz obraze.

Odvedoše ga na Antiohiju. To majušno ostrvo ima osobenost da je sa Velikim Hironom povezano prevlakom zvanom Gvaj, koja je potopljena u vreme plime, ali raščišćena u vreme oseke, što omogućuje da se pređe peške dva puta dnevno suvih nogu.

Dok je još bio pod dejstvom čarolije, otac sa iznenađenjem saznade da su lokalne vlasti upravo stavile zemlju Antiohije na prodaju. Pošto je mogao sebi da je priušti i bio je prilično impulsivan, sve je kupio iz istih stopa. Potom je svečano objavio da će se uskoro vratiti da sagradi kuću na ostrvu i u njoj se nastani.

Nije mogao da održi obećanje. Neposredno posle rata, naša porodica je nažalost pretrpela teške udarce sudbine. Moj deda po majci, industrijalac iz Vermonta, zapao je u poteškoće, a zatim je otac, pokušavajući da ga izbavi, propao i sâm. Moji roditelji su bili primorani da prodaju svoju kuću

u Vestmauntu i da se presele u stan bez duše. Otac je nastavio sa malim kancelarijskim poslom, što ga je sigurno mučilo jer ga nikada nije spominjao. Postao je ćutljiv, tajanstven, pretpostavljam ogorčen. Retki trenuci kada bi mu se lice ozarilo behu kada je govorio o ostrvu koje je posedovao.

Antiohija!

U Kanadi beše sve rasprodao da bi otplatio dugove, ali sačuvao je svoju daleku zemlju, nikada i ne pomislivši da je proda. Nadao se da će uštedeti nešto novca kako bismo jednog dana mogli da preplovimo Atlantik, on, majka i ja, i da na našem ostrvu sagradimo kuću.

Taj san je obitavao u mom detinjstvu, mojoj ranoj mladosti, pa i duže. Spram gradskog života sa monotonom svakodnevicom i sekiracijama, postojao je onaj naš raj, samo naš, Antiohija. Mogli bismo tamo živeti od plodova svoje zemlje i od plodova mora.

Da se pitalo samo mene, odmah bih tamo odveo roditelje. Prodao bih sve što nam je ostalo, nameštaj, polovinu odeće, došao bih na ostrvo, sagradio bih kolibu od granja.

Robinsonovo rešenje ponekad je mamilo i moje, naročito oca, u časovima velikog sanjarenja ili velikog beznađa. Ali odmah bi se predomislili. Ne može se živeti pod granjem na rubu severnog Atlantika, čak ni na obali koju miluje Golska struja. A uz to, mislili su pre svega na moje studije. Što se mene tiče, ja bih ih se bio i lišio, izabrao bih avanturu. Ali moji roditelji nisu na to gledali na isti način. „Ako uspemo da te upišemo na dobar univerzitet, ostavićemo ti u nasleđe mnogo više od bogatstva“, govorili su.

Otac više nikada nije video Antiohiju. Niti je video mene sa diplomom u rukama. Imao sam šesnaest godina kada je umro, a on pedeset sedam.

Mislim da sam otad učinio sve ono što je on želeo za mene. Dobio sam stipendije za nastavak studija na Makgillu, a zatim na Harvardu; studirao sam pravo, ekonomiju, istoriju civilizacija; dve godine sam predavao u Sijetlu, u državi Vašington; tri godine sam radio u Otavi, u advokatskoj firmi... Pre nego što sam otkrio da imam jednu jedinu strast, i jedan jedini talenat, koji će mi postati osnovni izvor zarade za život: crtanje. Pošto se zovem Aleksandar, uzeo sam pseudonim *Alek Zander*, što je zahtevalo samo neznatnu grafičku izmenu.

Pre dvanaest godina, moja prerano ostarela majka je umrla u Montrealu. Beše već dva puta umrla: prvi put kad je napuštala svoju kuću u Vestmauntu, drugi put kad se opraštala od moga oca. Usuđujem se verovati da sam joj ulepšao poslednje godine, ali već je bila vrlo slaba, imala je mnogo više veza „s one strane života“...

Na dan njene sahrane beše se zabelelo, a zemlja na groblju bila je zaleđena. Posmatrao sam pejzaž oko sebe, zatim jedno po jedno sva lica – užurbane kolege koji su krišom motrili na sat; saosećajne komšije; zaboravljene rođake. I najednom sam poželeo da vidim svetlucanje sunca na prijateljskom moru. Onda šapnuh preminulim roditeljima: „Kroz studije sam ispunio vaše prikladne želje. A sada ću ostvariti vaš ludi san.“

„Antiohija?“ Moji prijatelji su se nasmejali. Svi odreda. „Izdržaćeš šest nedelja!“ Najradoznaliji stadoše da kopaju po atlasima i enciklopedijama. *Antiohija, danas Antakija, grad u Turskoj, na obali reke Oront...* Ne, nije to. *Antiohijski tesnac: ime dato moreuzini koja odvaja ostrvo Re od ostrva Oleron, na zapadu Francuske...* Ovde su bili bliže, ali još

uvek nije bila reč o „mojoj“ Antiohiji, koja je ucrtana samo na izuzetno detaljnim nautičkim kartama. I pre svega – što je najvažnije! – na kupoprodajnom ugovoru koji je moj otac čuvao kao oči u glavi.

Moji prijatelji su se nasmejali, rekoh, i slegnuli ramenima? I ja sam se nasmejao, na svoj način. Čik! I otišao sam. Sam, potpuno sam. Naoružan svojim vlasničkim listom, svojom oskudnom ušteđevinom, ali takođe, na svu sreću, jednim značajnim izvorom prihoda: ugovorom o „udruživanju“ sa raznim štampanim medijima. Lik koji sam stvorio, „Groom, nepomični globtroter“, već po rođenju je uspeo da stekne izvesnu popularnost, koja mu više neće manjkati; na primer, prošle godine moji crteži su bili objavljeni na *comics* stranicama osamdeset dva lista u Severnoj Americi, Evropi, Australiji i drugde. Prema klauzulama moga ugovora, dužan sam da svakog dana isporučim kratak kaiš od tri crteža. Naravno, ne šaljem ih dan za danom, već u paketima od dvanaest, svake druge nedelje.

Crteže sam mogao da šaljem iz Njujorka, Honolulua ili Singapura, u čemu je razlika? Na svom ostrvu sam radio više i bolje. Sva je prilika da trenutno već držim u fiokama kaiševe spremne za naredna četiri meseca. A imam vremena i za mnoge druge stvari, poput društveno angažovanih karikatura koje objavljujem svake nedelje u *Književnom monitoru*.

*

Prve godine sam boravio u jednoj gostionici u Port Atlantiku. Koliko mi je bilo potrebno da sagradim svoju kuću.

Čak i ovde, na Hironskom arhipelagu, smejali bi se kad bi čuli da zaista nameravam da živim na Antiohiji. Nekada

je tamo postojalo ribarsko selo, ali napušteno je pre više od sedamdeset godina.

Sam-samcit ću promeniti status ostrva. Od nenaseljenog, ono je postalo naseljeno. Broj stanovnika: jedan.

Kada sam stigao, bio sam uveren da sam i jedini vlasnik. Teška zabluda! Moj otac je zaista kupio sve, ali samo ono što je bilo ponuđeno na prodaju, to jest nešto više od trideset osam hektara od ukupne površine od četrdeset šest. Ostalo beše zadržala opština, još ne znajući treba li se od toga rasti ili ne. Takođe verujem da, iz načelnih razloga, nisu hteli da jedan čovek, štaviše stranac, podanik Njenog milostivog veličanstva, uspe da prisvoji čitavo ostrvo. Sve dok čuvaju jedan njegov deo, ustupaju mu samo zemlju, a ne i teritoriju.

Verovatno su iz istog razloga propustili da me obaveste kada su pre sedam godina vlasti arhipelaga, pritiskute potrebom za novcem, odlučile da prodaju ostatak. Koji je po visokoj ceni stekla jedna romansijerka željna samoće, Eva Sen Žil.

Ne znam da li to ime i dalje zvoni, kako se to kaže na engleskom... Knjiga koju je objavila sa dvadeset četiri godine ocenjena je kao remek-delo. Naslov joj je *Budućnost više ne stanuje na ovoj adresi*. Smatrana lučonošom generacije koja je lišena svih svojih ideala, lišena čak i onog divnog razloga za život, a to je očekivanje sreće što dolazi, Eva Sen Žil beše se našla pod lupom. Slavljena, obožavana, idolizovana, ali takođe i veoma osporavana, a ponekad i divljački klevetana, bila je primorana da napusti radno mesto na univerzitetu, i na kraju se posvađala sa svim prijateljima kao i sa svojom porodicom. Zatim je tri godine krstarila svetom. Svuda su je dočekivali klicanjem, iznova i iznova. Ali svuda su je i žestoko napadali.

Umorna od polemika kao i od dalekih putovanja, jednog dana je odlučila da je došlo vreme da se ponovo posveti pisanju. Čekalo se i čekalo na njenu drugu knjigu, knjigu posvećenja. Nikada nije došla. Onda je počela da pije, obilno. Neke novine su govorile takođe o kokainu i amfetaminima...

Ne poznajem je dovoljno dobro da bih znao šta ju je navelo da se nastani na „mom“ ostrvu. Ono u šta sam siguran jeste da i trinaest godina nakon svoje prve knjige još uvek nije objavila sledeću. Pretpostavljam da na njoj radi... U svakom slučaju, čini se da nema nikakve druge aktivnosti.

Niti bilo kakav društveni život. Na arhipelagu je poznato njeno ime, ali većina ljudi je nikada nije videla. Samo ponekad u njenu kuću dođu dostavljači – oni iz lučke bakalnice, iz ribarnice i apoteke; a ponekad takođe, s vremena na vreme, vodoinstalater, zidar ili električar.

Što se mene tiče, posetio sam je jedanput, pre pet godina, nedugo nakon njenog dolaska. Bio sam ljut na sebe što sam psovao kad sam saznao da moje ostrvo više neće biti isključivo moje. Smatrao sam da je moja dužnost da toj mladoj ženi poželim dobrodošlicu, kao pristojan komšija, i da joj kažem da ako joj ikada nešto zatreba...

Pošto nisam znao njen broj telefona, otišao sam tamo bez najave, jedne nedelje oko pet po podne. Zvonio sam, čekao, opet zvonio. Taman sam hteo da krenem kad su se vrata konačno otvorila. Moja komšinica je bila u spavaćici. Na trenutak sam imao utisak da sam je prekinuo u kasnom popodnevnom odmoru; posle sam čuo da se ona uvek budi oko šest uveče, i da odlazi na spavanje u deset ujutro. Savršen preokret ljudskih navika.

Tako započeta, poseta je bila upropaštena. Pokušao sam ipak da se izvadim najbolje što mogu.

„Došao sam u nezgodnom trenutku, izvinite, svratiću opet drugi put.“

„Neće biti potrebe. Šta ste zapravo hteli?“

Lep doček! Umalo nisam napravio nalevo krug i otišao bez reči. Ali odlučio sam da budem strpljiv... Koliko sam samo strpljiv otkako živim u ritmu svog ostrva! Elem, odvratih joj preko volje: „Ništa naročito. Zovem se Aleksandar, ja sam vaš sused i želeo sam samo da vam poželim dobrodošlicu na ostrvo. Eto, to je sve!“ Zatim sam blago klimnuo glavom, i dostojanstveno se okrenuo.

Bio sam prešao tridesetak koraka kad sam iza svojih leđa začuo kratku promrmljanu reč koju sam želeo da razumem kao „Hvala!“. Vrata su se istog časa zatvorila.

Ne živimo istu usamljenost, rekoh sebi da se smirim. Ona izbegava ljude kojih se očigledno gnuša; što se mene tiče, udaljio sam se od sveta da bih ga mirnije posmatrao. A možda i da bih ga bolje razumeo, bolje zagrlio.

Nisam se ljutio na tu ženu, radije sam sebe uverio da se ona bori u lavirintu problema, i da pati; nisam hteo da joj i sâm prisedam na muku. Neka joj je Bog na pomoći!

Kako sam se udaljavao od njene kuće da bih se vratio na svoje imanje, malo sam se raznežio. Čak sam se obradovao što za susedu imam jednu nemu, fantomsku i gotovo nepostojeću romansijerku, a ne nekog namćora, neku brbljivu gnjavatorku ili neki klan švercera...

Samo, kako svoj spokoj ne bih izlagao previše teškom iskušenju, obećao sam sebi da nikada više neću zalaziti na drugi deo ostrva.

Nikada više? Dosad sam ovo mudro obećanje dato sebi održao bez po muke. Ali večeras sam se prvi put predomišljao.

Obično, kada se poželim druženja, odem u Port Atlantik, u mornarsku kafanu, tamo popijem čašu ili dve, povedem nekoliko razgovora, a zatim, pomiren sa svetom svojih bližnjih, ali i osnažen u svojoj želji za samoćom, vratim se da se ušuškam na svome ostrvu.

Danas nije dolazilo u obzir da idem tamo. Luka Port Atlantik rano usni, njene ulice su tada prepuštene psima i mačkama lutalicama koji njuškaju po smeću. U svakom slučaju, po ovako teškom moru ne bih ni mogao da pređem Gvaj.

Vrteo sam se dakle ukrug, prežvakavajući crne misli, ponavljajući sebi da sam sigurno jedan od poslednjih preživelih iz kataklizme, da nevidljiva smrt puže prema meni poput magle, da će me uskoro sustići, obaviti me svojim otrovom, proždreti me kao ogri iz mog detinjstva, da možda živim svoju poslednju noć, da više nikada neću videti sunce ni plavetnilo mora, da napolju, u širokom svetu, ima toliko mnogo bića kojima je malo odložen poslednji čas, kojima isti strah čupa utrobu, koja plaču, ili vrište ili šapuću umirujuće reči, privijajući se jedni uz druge da bi se osećali jačima protiv neizbežnog...

Spram ovoga, kakvog značaja ima moje negodovanje, moje povređeno samoljublje nepoželjnog suseda?

Zato ću ponovo otići u posetu Evi Sen Žil! Sigurno se probudila, njen dan je tek počeo. Ako me i ovaj put dočeka hladno, i ako mi uputi neprijatne reči, odvratiću joj drugim, podjednako neprijatnim rečima, vređaću je, sasuču joj u lice nezaboravne prekore – šta bih još mogao da izgubim?

Kada sam bio dete, najgore što sam mogao čuti od svoga oca o nekome bilo je „prostak“. U njegovim očima to je bila neoprostiva krivica neke osobe, kakav gest, stav, reč. Imao je kult učtivosti, pristojnosti, otmenosti duše. A ja sam to nasledio u preteranoj meri.

Ali šta su te večeri značile pristojnost i kurtoazija? I šta znači otmenost duše kad je tu sveopšta smrt, koja će nas sve pretvoriti u meso za crve?

Večeras ću, rekoh sebi, ako treba biti prostak. Preskočiću skupljenih nogu preko konvencija, preko svog samoljublja takođe. Otići ću toj ženi i razgovaraću sa njom kao smrtnik sa smrtnicom.

Napolju je još padala kiša. Obukao sam svoju žutu kabanicu lažnog mornara. Uzeo sam najsnažniju baterijsku lampu, koja izgleda poput uraganske. Izašao sam.

*

Stigavši do susedine kuće, pokucao sam, tek forme radi, i odmah okrenuo kvaku. Unutra bleđa svetlost, verovatno odsjaj sveće. Gurnuo sam vrata, okačio svoju kabanicu sa koje je kapalo, spustio svoje mokre kanadske kaljače na pod u hodniku, svoju bateriju, a zatim sam se uputio prema izvoru svetlosti.

Romansijerka je sedela ukrštenih nogu na fotelji, umotana u veliki šal. Samo joj je ruka virila, podignuta uvis poput peruške kod skvo, držeći čašu. Na stolu boca viskija, i radio koji je ispuštao isti pisak kao i moji.

Zurila je ravno preda se, u radio, u flašu, u članak svoje ruke ili u čašu. Nije se pomerila i ni na koji način nije pokazala da je videla kako ulazim. Tek nakon duge minute na koncu prozbori i lagano protrese čašu:

„Ako ga pijete s kockicama leda, požurite, uskoro će se sve otopiti.“

Primitio sam pored nje, nadohvat njene ruke, jedan od onih malih frižidera koji se obično nalaze u hotelskim sobama. Zaobišao sam fotelju svoje susede i za tili čas uz svetlost

sveće pronašao prevrnutu čašu i kockice leda, i dalje čvrste, netom odmrznute.

„Trebaće im vremena da se otope, u vašoj kući je užasno hladno.“

Ona promrmlja pušačkim glasom:

„Podno grejanje ne radi dobro bez struje!“

Nasmeših se, i učini mi se da sam video njen osmeh. Očigledno je te večeri u njenoj kući bilo manje ledeno nego prilikom mog prethodnog upada.

Sedoh preko puta nje, u identičnu naslonjaču, i kaskadno prelih viskijem svoje tri ili četiri kockice leda. Tajac. Koji je mogao potrajati. Onda rekoh, tek toliko da započnem razgovor:

„Jeste li uspeli nešto da doznate?“

„Ako je verovati mom radiju, čini se da je vizzuvizzuvizz...“

I ona stade da oponaša karakteristično pištanje. Opet se nasmešim. Naposletku, i nije bila tako loša ideja da dođem u posetu svojoj komšinici:

„Jeste li uvek tako flegmatični?“, upitah malčice zlonamerno.

„Ne. Samo u vreme nuklearne kataklizme.“

Osmeh mi se zaledi. Znači, ono što je za mene bilo samo nagađanje i strah, za nju je bilo izvesnost.

„Zaista mislite da su to mogli učiniti?“

Komšinica mi odgovori ne okrećući se prema meni:

„Jeste li ikada igrali odbojku na plaži? Dobacujemo lop-tu iz ruke u ruku, skaćemo da je uhvatimo, dobacujemo je natrag, ronimo da je dohvatimo, smejemo se, vićemo, bacakamo se. Ali u nekom trenutku, pre ili kasnije, šta god da uradimo, lopta udari o tlo. Bum.“

Naše kockice leda zvecnuše istovremeno, dok smo prinosili čaše usnama.

„Možda bi trebalo da založimo vatru.“

„Ako baš želite“, reče ona. „Pored kamina ima cepanica i grančica, a ispod stola starih novina.“

Čim se plamen počeo dizati, ugasih sveću, a zatim se vratih na svoje mesto govoreći, kao za sebe:

„Kad pomislim da se mogla dogoditi takva kataklizma dok sam bio tamo kod svoje kuće, nadvijen nad stolom za crtanje, ne sluteći ništa. Sigurno je bilo strahovitih eksplozija, džinovskih pećurki, a ja ništa nisam čuo ni video. Stravičan dan, zar ne?“

„Ljudi su zapravo dobili ono što su zaslužili.“

Napravio sam pauzu pre nego što sam uzvratio:

„Znam neke koji ovo nisu zaslužili.“

„Ja ne znam nikoga.“

Sada je u očima imala gotovo dečiju surovost. Što me je navelo da izbegnem dublju raspravu i odgovorim veselim tonom.

„Kada dobro razmislim, ipak postoji nekoliko ljudi koje bih želeo da spasm. Prijatelje, jednu kumicu, nekoliko komšija...“

„Ja ne bih. Nemam prijatelja, ni porodice, ni kumčeta. Što se komšija tiče...“

Šakom i podlakticom je napravila vrlo nepristojan gest. Uzvratio sam joj prekornim tonom:

„Ja bih recimo rado spasio narod arhipelaga, kad bih mogao. Počevši od stanovnika Antiohije...“

Da pravo kažem, nije bilo baš iskreno. Igrao sam se, to je sve, nežno sam golicao svoju komšinicu. Ali ova mi je srdačnost iz nekog razloga upalila. Ona se okrenu ka meni prvi put, sa ženskim osmehom koji ipak požuri da odagna, kao da ju je odao. Zatim progunda, jedva čujno:

„Bolje je okončati svoj život nekom ljubaznošću. Makar bila i lažna.“

* * *

Eva Sen Žil mora da je bila lepa. Čak sam u to siguran, video sam nekoliko njenih slika odranije: crvenkaste kose, ponosnog držanja i obešenjačkih usana. Ali od gorčine i alkohola beše prerano svenula. Meni, koji imam pedeset tri godine, niko ne bi dao, po opštem mišljenju izuzevši laskanje, više od četrdeset pet; a ona, koja još nema trideset osam godina, izgleda bliže pedesetima. Pa ipak, premda sam očekivao da kod nje vidim zgasle oči, one još iskre. Kada bi malo sredila raščupanu kosu i osvežila joj boju, kada bi ispravila ramena i isprсила se – iz provokacije, iz velikodušnosti, iz koketerije, šta god – kada bi...

Dozvolio sam sebi da se igram ovako, u mislima, imidž-savetnika i viteza spasitelja. Moja komšinica, pomislio sam obujmivši je pogledom, nije beznadežno izgubljena. Sem što smo večeras svi beznadežno izgubljeni.

„Mislim da ću popiti pilulu za spavanje“, naglo izjavi.

Pa otkrsti noge, utiša radio, zatim kresnu šibicu i prinese je sveći.

„Ako više nemate snage da pešačite, možete prileći ovde, na ovom kauču. U ovoj sobi postaje vruće.“

Smesta ustadoh i odložih čašu.

„Ne, hvala, moram da se dočepam svoga kreveta, svoje spavaće sobe, svog kupatila i svih svojih okorelih navika starog neženje.“

„Razumem. Pa onda, vidimo se drugi put. Ako sutra ne budemo mrtvi, navratite ponovo!“

*

Na povratku sam uverio sebe da i ja moram da postupim poput nje: da popijem tabletu za spavanje i utonem u san.

Noćas ne bih mogao drugačije da zaspim. Priznajem da me je ova poseta smirila i da sam se osećao opuštenije kako bih se suočio sa onim što sledi. Međutim, znao sam da onog trenutka kad budem ugasio svetlo, kad ostanem sam, ispružen ispod pokrivača, sa onim radiom što pišti pored mene, neću moći da sprečim da mi kroz glavu ne prolazi ceo moj život, moji prijatelji, posebno moji roditelji. Biću u iskušenju da se prepustim svim gorčinama prošlosti, da više oka ne sklopim...

Kada sam se vratio kući, ona beše postala led ledeni. Moje grejanje radi na mazut, koji imam u rezervi za dve naredne zime; ali kotao se pokreće, zaustavlja, a zatim se ponovo pokreće zahvaljujući mehanizmu koji zauzvrat zahteva električnu struju. U normalna vremena, kada se prekid napajanja oduži, zovem određeni broj da se požalim, i stvari se brzo reše. Pošto večeras nisam mogao da telefoniram, nisam imao drugog izbora sem da založim, kao kod komšinice, vatru u kaminu...

Lepo sam se osećao u toplom pored cepanica u kaminu, te više nisam želeo da izađem iz dnevne sobe i izložim se polarnoj atmosferi spavaće. I tako ostadoh tamo, nepomičan, dlanova i očiju okrenutih ka palacavom plamenju. I dok sam gledao kako listovi starih novina gore i izvijaju se, iznenada me obuze, kao u naletu prkosnog junačenja, želja za pisanjem.

To nije moj prirodni način izražavanja, i ako izuzmem ovo svedočenje, koje osećam da moram zabeležiti kako god znam u čudnim i neviđenim okolnostima, ne verujem da ću u budućnosti napisati bilo šta drugo.

Evo uhvatih sebe gde govorim o budućnosti. Kako to odjednom izgleda tašto!

Uz bledu svetlost vatre, sedeći u fotelji, naslonivši svoju malu beležnicu na debelu ilustrovanu knjigu – o Normanu Rokvelu, slučajno – napisao sam ovih nekoliko stranica u dahu, ne pokušavajući da ih ponovo pročitam, da ih dote-ram, ni da im se vratim.

Napolju je kiša prestala. Sve deluje mirno. U ovoj prostori-ji je prijatno, premda je od vatre ostao samo tepih žeravice.

Još uvek nisam izložio ništa od onoga što me zaokuplja. A počinje da me hvata san, ruka mi je otežala i misli mi se magle. Vreme je da prestanem sa pisanjem i da se prepustim obamrlosti. Kada se probudim, videću da li treba da zadržim ove stranice, da im dodam još nekoliko, ili da njima jedno-stavno potpalim sledeću vatru.

Sreda, 10. novembar

Kada sam se probudio, radio je i dalje odašiljao isti modularni pisak, kao nagoveštaj tragedije. Proverio sam takođe svetla, telefon i internet vezu. Još uvek ništa.

Podižući roletne ustanovih da se oluja smirila. Blistavo sunce već je sušilo lišće i vlati trave. Na crnoj steni u dnu moga vrta sedeo je galeb. Okrenuo se ka meni, pogledi su nam se ukrstili, ali se nije micao. Istina, bio sam daleko.

Je li moguće da svežina vazduha bude tako varljiva? Je li moguće da iza ovog plavog prostranstva već vlada strava i užas? Ipak otvorih staklena klizna vrata i udahnuh morski povetarac. Protegnuh se koliko sam dug i širok, a moj galeb odlete dostojanstveno sa prekornim cerekom.

Uhvatih sebe kako se radujem, premda se ništa, ama baš ništa nije promenilo, prema mom saznanju. Još uvek nisam znao da li možda ovaj kiseonik koji mi nadire u pluća nosi čestice smrti.

Ali bilo je sunca, sunčevog sjaja, sunčeve toplote, pustio sam da me zagreje i zaslepi. Bilo je vlažne trave koju sam gazio bosim nogama. Bio je onaj galeb čiji sam cerek još uvek

mogao čuti u daljini – njegov ili njegove sestre. A tu je bio i Atlantik, bio je najviši, i ponekad je lizao kamenje na ivici moga vrta. Zaputih se ka njemu, neosetljiv na hladnoću, svlačeći se u hodu. Kad stigoh do vode, padoh ničice, sve dok ne zaronih lice u nju.

Živeo sam. Još sam bio živ. Dodatni dan? Sedmica? Ako bi me zlo sustiglo, pomislih, poverio bih sebe okeanu. Neka me uzme! Neka me odvede gde god hoće! Neka me proguta i neka, nadasve, nikada moje telo ne vrati!

Krenuh kući spokojniji. Kada stigoh, ponovo založih vatru, te se ispružih pored nje, i dalje nag, kao da bih se osunčao.

Obično, svako jutro kad se probudim, pitam se šta da radim sa svojim danom. Nabrajam, pravim spiskove, na papiru ili pak u glavi. Kao u vreme kad sam imao stalni posao. Ali danas sam uspeo da sebi ne postavim to pitanje. Umesto toga, pitao sam se kakve osećaje želim da iskusim, upravo sada. Kakve osećaje u mom telu, na svakom deliću mog tela, kakve osećaje u mojoj glavi. Vlažno i suvo, ledeno vrelo, napetost, opuštenost, napor, plač, smeh, napuštenost, slatku i suptilnu obamrlost uz vatru...

I opet sam zadremao, a tek što sam bio ustao.

Kad sam se po drugi put probudio, ponovo sam se, nažalost, povezao sa svojim instinktima odgovornog besomučnika. Davao sam sebi naređenja, šibao sam sebe udarcima „morao bih“, „treba da“, „morao sam već“...

Pronašao sam svoj ručni sat, koji sam zakopčao na članak. Bilo je tačno četrnaest i trideset. Proverio sam grafikone plime i oseke na zidu. Najniže more je trebalo da bude danas u šesnaest i devetnaest. Ako hoću da idem u Port Atlantik, morao bih da krenem odmah i da se vratim za tri kratka sata.

Elem, zajahao sam svoje kljuse, jednu harabatiju od bicikla boje cigle, sa pletenom korpom koju sam lično privezao pozadi. Zaputio sam se u pravcu Gvaja.

Prevlaka je još blistala od nebrojenih lokava, ali voda je više nije pokrivala. Ipak sam vozio oprezno. Na najmanje prokliznuće strmoglaviš se u okean, naime taj prelaz nije širok ni šest metara, a površina mu je mestimično blatnjava. Štaviše, pošto Gvaj nije ni most ni pasarela, već staza dugačka tri nautičke milje, u izvesnim trenucima više se ne vidi kopno, te imaš osećaj da pedaliraš po Atlantiku, ka nedodiji.

Kada sam stigao do druge obale, osetih potrebu da spustim noge koji časak na čvrsto tlo. Pre nego što nastavim trku do luke.

Ulice su bile puste. Ali u bistrou u kojem imam svoje navike bila je gomila danâ bez ribolova.

Mesto se zove *Rt Hornjanki*,* u znak sećanja na vreme kada su mornari sa arhipelaga Hironi odlazili na drugi kraj sveta, u nekoliko retkih slučajeva u društvu svojih supruuga, koje su tada za celu večnost zaslužile prestižnu titulu „Hornjanki“.

Poslednja od ove rase, koju sam imao sreće da upoznam, umrla je pre samo deset godina. Danas za tezgom stoluje njen unuk. Na zidu, usred trofeja, morskih relikvija, starih spiskova, etiketa sa flaša koje behu stigle iz Valparaisa ili Makasara, impozantna sepija fotografija, uvećana do ljudskih dimenzija, naše Hornjanke u dugačkoj haljini sa svojim suprugom kapetanom na palubi. Divno strogo lice iz davnina.

* Fr.: *cap-hornière*, ženski oblik izveden od *Cap-Horn*, rta čileanskog ostrva Horn u arhipelagu Ognjena zemlja, koji se često spominje kao najjužnija tačka Južne Amerike. Kod ovog rta nalazi se granica između Pacifika i Atlantika. (Prim. prev.)

Izuzev tog lika, među ova četiri zida nikad nema žena. Mornari ovamo dolaze upravo da bi od njih pobegli. Sa njima je to tužna priča otuđenosti i umora, koja se ponavlja iz pokolenja u pokolenje. Muškarci plove morem nedeljama i mesecima, a žene ostaju same kod kuće kojom nezavisno vladaju. Oni se odviknu od života sa suprugom, one se odviknu od poslušnosti mužu. Kada se ovaj vrati, kuća postane pretesna. Pa se mužjak spašava. Najneustrašiviji se otisnu ka drugim podnebljima, zauvek; većina ih se zadovoljava dugim svakodnevnim bekstvom. U krčmu, naravno. U *Rt Hornjanki*. Gde piju, kartaju se i smeju se svojim nekadašnjim strahovima.

Kako je unutra uglavnom mračno, danas je nedostatak osvetljenja bio jedva primetan. Moje oči su se vrlo brzo prilagodile. Prepoznavao sam lica, rukovao se i, pre nego što sam i seo, mene „Kanađanina“ zasuše sa svih strana pitanjima začinjenim uobičajenim psovkama. Je li moguće da je sve uništeno, sto mu gromova, „čak i Pariz“, a da smo mi na arhipelagu zaboravljeni? Zašto mi, sunce ti kalajisano? I na koliko dana, na koliko sati je ta odgoda?

Očigledno nisam imao nijedan odgovor, mogao sam samo da dodam njihovim strahovima svoje. Nismo li svi pratili iste događaje i gajili iste brige? Sada smo svi postavljali istu dijagnozu, svako sopstvenim rečima i sopstvenom skromnošću.

„Naše ženice se plaše“, šapnuo mi je stari Gotje tonom strogog poverenja.

Progutao je pljuvačku i ponovo ućutao. Zaškiljio sam na svoj sat. Uskoro će pet. Iskapih svoju malu kriglu piva do dna – obrok mudracâ! – i ustadoh. Morao sam da obavim još jednu posetu.

* * *

Retko se desi da dođem u Port Atlantik a da ne svratim na nekoliko minuta, bilo po dolasku, bilo u povratku, kod nekoga koga ovde zovu „skelar“. Nekada je taj prevoznik raspolagao jednom barkom upravo da bi pomagao ljudima da se prevoze između ostrva Antiohije i Velikog Hirona u časovima kada je Gvaj nepremostiv. Danas je ovaj opštinski službenik zadužen samo za nadgledanje i održavanje prevlake. Ali naziv „skelar“ mu je ostao.

Obavezao sam se da ga posećujem ne samo zato što mi je on izgleda najbliži sused, osim Eve, već zato što je tu pomalo i radi mene. U vreme kad Antiohija više nije bila naseljena, posao skelara beše ukinut. Široka zarđala tabla prikačena lancima zagrađivala je ulaz na Gvaj: *Prelazak je strogo zabranjen*.

Pošto je morala da ukine zabranu nakon što sam se ja nastanio na ostrvu, vlast arhipelaga veoma je savesno ocenila da je odsada dužna da obezbedi nadzor prevlake. Međutim, kako ne bi opteretila oskudni budžet opštine, smislila je mudro rešenje: ponudiće nekome da živi u kući koja je bila skelarova, i da za svoj račun obrađuje okolnu zemlju, kao nadoknadu za službu. A služba i nije teška, istini za volju: trebalo je pripaziti na Gvaj u vreme koje prethodi plimi i proveriti da se neki vetrogonja nije lakomisleno upustio u prelazak.

Za dvanaest godina, upoznao sam pet ili šest uzastopnih skelara: jednog penzionisanog podoficira; jedan mladi par primamljen besplatnim smeštajem; dva mirna mornara... Poslednji koji je stigao pre skoro dve godine je stranac. Ovde na arhipelagu strancem jednako nazivamo čoveka koji dolazi iz Manile kao i sa kopna preko puta. Ali ovaj skelar je pravi stranac, da tako kažem. On je Grk. Zapravo, ne sasvim; čini